

## IZ ORMARA

Alice Grant  
Diane Lees

**S**ustav upravljanja zbirakama već je nekoliko godina glavna preokupacija muzejske zajednice kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom planu. Vladin pritisak na muzeje tijekom posljednjih desetak godina kako bi pokazali odgovornost na tom planu, rezultirao je u Britaniji redefiniranjem prioriteta, često popraćenim retrospektivnim projektima za modernizaciju prakse upravljanja zbirakama. U završnim fazama provedbe takvih projekata muzeji otkrivaju da unaprjeđenje sustava upravljanja zbirakama nije samo sebi svrha i da donosi sa sobom mnogo šire prednosti nego što je puko zadovoljavanje zahtjeva javnosti i vlade.

Nakon što su nategnuli svoje tanke proračune da bi udovoljili zahtjevima o pravilnom upravljanju zbirakama i prionuli izradi dokumentacijskih projekata, uređenju novih čuvaonica i radionica, automatizaciji i moderniziranju provođenja sigurnosnih mjera, muzeji su ubrzo otkrili da taj mukotrpan rad donosi i neke prednosti. Čak i oni koji su donedavno smatrali uvođenje propisanog sustava "dobrog upravljanja zbirakama" sasvim nepotrebnim, počinju mu priznavati vrijednost videći kako depoi postaju ponovno pristupačni, kako su informacije o predmetima u svako doba na raspolaganju, kako odavno izgubljeni predmeti ponovno izranjaju na danje svjetlo, kako se metode pohrane i tehnike izlaganja unaprjeđuju s mnogo manje truda, kako se kontrola okoline i praćenje stanja predmeta mnogo lakše provode u djelo, a o zadovoljavanju zakonskih propisa da i ne govorimo.

### Umjetnost izlaganja

Uzmite, na primjer, izložbe. Mnogi se muzeji teško odlučuju da izlažu osjetljive predmete u stalnom postavu s obzirom na probleme u vezi s dugoročnom zaštitom koji se tada javljaju. Ali kada cijela zbirka dospije u kategoriju "nestabilnog stanja", rješenja se mogu naći u metodama upravljanja zbirakama. Stalni postav Mary Rose u Portsmouthu sadržava predmete koji su izronjeni s morskog dna nakon što su ondje bili 400 godina; konzervatorski problemi su varirali od očuvanja mokrog drva (polovice ratnog broda!) preko kože, kosti, kalaja, željeza, pa sve do zrna bibera. Sklop instrumenata za kontrolu okoline koji je instaliran u stalnom postavu povezan je sa svakom pojedinom vitrinom i podaci o lokalnoj temperaturi i vlažnosti prate se pomoću kompjutera. I najmanje fluktuacije iznad ili ispod određenih nivoa smjesta se zapažaju. Zrak u ambijentu oko većih izložaka kontrolira se pomoću cijevi za dovod zraka i pomoću sofisticiranog sustava filtriranja zraka. Zaklada Mary Rose u potpunosti ispunjava stroge uvjete kontrolirane okoline, dokazujući pri tome da praksa izlaganja uz primjenu djelotvornih metoda i procedura radi očuvanja zbirke može također biti rješenje za dugoročno pohranjivanje i zaštitu predmeta nakon što su jednom stabilizirani. Nedavno ponovno instalirani stalni postav zbirke stakla u muzeju Victoria i Albert izvlači velike prednosti od primjene propisa o upravljanju zbirakama. Informacije o predmetima koje se daju posjetiocima rezultat su mukotrpnog rada na inventaru, koji je bio poduzet nakon kritičkoga vladinog izvještaja u kasnim osamdesetima, što pokazuje da precizno vođenje inventara rađa i ovakvim živopisnim plodovima. Galerija stakla također dokazuje da pohrana i dugoročna zaštita nisu moguće jedino iza scene; stalni postav također može pružiti sigurnost golemoj zbirci predmeta.

### Super pohrana

Mnogi muzeji godinama su se patili zbog nedostatka prikladnih depoa; neke od mnogih priča o muzejima koji su bili prisiljeni upotrebljavati gradske garaže ili čak mrtvačnice u svojstvu depoa nisu baš bile apokrifne. Sada, kada su tijela koja odobravaju sredstva konačno uvjereni u nužnost pravilnog upravljanja zbirakama, pojavljuju se primjeri velikih investiranja u depoe. Zavičajni muzej Oxfordshire upravo je završio s prvom fazom selidbe u novi depo za arhiv, zbirku kostima, arheološku zbirku i zbirku društvene povijesti. U novoj zgradi smješten je i odjel za dokumentaciju s radnim prostorom namijenjenim istraživačima, prostorom za čuvanje kataloga, restauratorskim i preparatorskim radionicama, pa čak i dvorana za sastanke; knjižnica se upravo uređuje. Nova je zgrada smjeli odgovor na kritike upućene muzejima da odviše zbirki nikada ne ugleda svjetlo dana. Ona pruža mnoge mogućnosti pristupa informacijama o zbirakama, kao i direktnog pristupa samim predmetima. Potencijalne mogućnosti korištenja u budućnosti su goleme; a provedba programa za praćenje stanja predmeta, kao što su provjera klimatskih uvjeta i inventura, bit će veoma olakšana.

### Impresivne informacije

Primjena unaprijedene informatičke tehnologije kod prikupljanja i arhiviranja informacija može na mnogo načina utjecati na dostupnost zbirki. Britanski muzej golfa u St. Andrewsu i Kraljevski pomorski muzej u Portsmouthu u stanju su veoma lako i brzo odabrati predmete za izložbe pretražujući svoje baze podataka. Kraljevski pomorski muzej započeo je raditi na selekciji predmeta za izložbe uz pomoć elektronske baze podataka 1987. godine, u povodu izložbe povijesti kraljevskih brodova Victory i Nelson, koju je priredila muzejska Galerija Victory. Inicijalna selekcija predmeta izvedena je na muzejskom softveru za upravljanje zbirakama, Strix. Baza je pretraživana na osnovi tema (kao što je bitka kod St. Vincenta), osoba (kao što je Nelson) i tipa zbirke (kao što su keramika, odlikovanja ili uniforme). Materijal je s lakoćom izvađen iz depoa na temelju informacija o lokaciji koje su bile unesene u bazu podataka. Baza podataka je također poslužila dizajnerima izložbe da dodu do opisa predmeta i informacija o dimenzijama, što je uvelike uštedilo vrijeme kustosima. Otada je muzej priredio nekoliko velikih izložaba koristeći se svojom neprestano poboljšavanom bazom podataka, koja također pomaže muzejskim djelatnicima da ustanove praznine u zbirakama i odaberu informacije za obrazovni rad i potrebe vođenja posjetilaca na izložbama. Maštovito upravljanje informacijama također otvara vrata zbirki; možda ne toliko u fizičkom smislu, koliko u smislu multimedijske revolucije. Kombinacije teksta, slike i tona omogućuju muzejima da pruže kontekstualnu informaciju "na zahtjev", umjesto da se služe klasičnim sredstvima kao što su vođenje posjetilaca ili službe za informacije. Pomoću multimedijskih sredstava, koja uvelike nadmašuju mogućnosti klasičnih natpisa, muzeji mogu potaknuti posjetioce da istražuju muzejske zbirke na mnoštvo različitih načina. U Muzeju dvorca u Bury St. Edmundsu jedan interaktivni katalog omogućuje posjetiocima da otkriju velik broj informacija o predmetima izloženim u stalnom postavu. Svaki pojedini predmet označen je brojem koji se može unijeti u obližnji kompjutor i tako dobiti detaljne informacije o predmetu. Mogu se dobiti i alternativni aspekti, na primjer oni koji se ne vide zbog položaja izloženog predmeta, ili detalji proizvođačke oznake. Kada se sustavi upravljanja zbirakama povežu sa sistemima javnih multimedija, dobivaju se zaista efektni rezultati. Jedan od koraka naprijed u multimedijskim projektima kao što je ovaj jest ovoga časa najčarobnija riječ: Internet. Zadnja riječ u distribuciji informacija, Internet daje muzejima neizmjerne spektar mogućnosti da prezentiraju zbirke širokoj publici. Praktična poučna zbirka kreirana je tako da može iskoristiti sve mogućnosti koje pruža Internet, ali to se ne bi moglo ostvariti bez osnovnog sustava dokumentacije predmeta koji

omogućuje nalaženje slika u bazama podataka koje sačinjavaju "zbirku". Dakle, znači li nova tehnologija da više nema potrebe da posjećujemo muzeje? Hoće li ona proizvesti "virtualni muzej" koji ćemo posjećivati iz svog omiljenog naslonjača? Xavier Perrot je upozorio da "već čuje žalopojke ljubitelja muzeja i muzejskih stručnjaka. Ni najbolja posredna informacija o muzeju ili njegovim zbirkama ne može nadomjestiti doživljaj i uživanje koje pruža stvarni posjet muzeju. To bi bila samo još jedna u moru informacija, nalik na čitanje tiskanog muzejskog vodiča ili kataloga". (Muzeji i interaktivni mediji: zapisnik sa Šeste međunarodne konferencije Udruženja muzejske dokumentacije, rujan 1993., str. 10). No ipak, nova tehnologija pruža mnoge nove mogućnosti, i to ne samo ljudima koji nisu pokretni. Muzeji se trebaju koristiti tom tehnologijom da bi ispunili svoju svrhu, ali ne smiju dopustiti da ih tehnologija nadvlada. Jasna strategija korištenja nove tehnologije trebala bi dovesti muzeje u vodeći položaj, a neplanirani pristup mogao bi dovesti do toga da kompjutori počnu funkcionirati kao izložbene vitrine, a ne kao vrijedni dodatak doživljaju muzeja, što im je zaista svrha.

### Zakoni i zakoni

Osim na polju prezentacije predmeta, inzistiranje sustava upravljanja zbirkama na raščišćavanju zakonskog položaja novih akvizicija također već dokazuje svoju vrijednost. Tijekom provođenja inventure i kontrole fundusa muzeji često pronalaze predmete nejasnog porijekla, oko kojih se onda pokreću zakonska pitanja, osobito pitanje vlasništva. Često se javljaju primjeri koji pokazuju koliko je teško retrospektivno ustanoviti vlasništvo nad predmetom. Da je kopija dokumentacije zbirki Rudarskog muzeja Chatterley Whitfield kojim slučajem bila dostupna i izvan uskoga kruga likvidatora, pregovori u cilju sprječavanja raspršivanja zbirke bili bi mnogo uspješniji. Pozajmice među muzejima radi izlaganja izazvale su posljednjih mjeseci dosta rasprava. David McNeff, arhivar Odjela umjetničke galerije Nacionalnih muzeja i primorskih galerija Merseysidea, izvještava da "dok neki gledaju na uobičajene procedure u sustavu upravljanja zbirkama kao na samo još jedan dokaz više širenja birokratizma u muzejima", u stvarnosti se nameće hitna potreba za "opće odobrenim i prihvaćenim pravilima i uvjetima pod kojima se predmeti daju na posudbu" (*Museum Journal*, travanj 1993., str. 32.). Ovo je jasna poruka da su opće prihvaćene procedure u sustavu upravljanja zbirkama od kapitalne važnosti za kontrolu kretanja predmeta među muzejima.

### Upravljanje sustavom upravljanja zbirkama

Naravno, nijedan od projekata za izlaganje, deponiranje i prezentaciju predmeta koje smo opisali, nije se isključivo oslanjao na djelatnosti propisane sustavom upravljanja zbirkama. Zapravo upravljanje zbirkama najbolje funkcionira kada operira na holističkoj razini, što zna svaki muzej koji je pokušao izgraditi nove depoe bez nužnih informacija o lokaciji objekta, kontroli okoliša i tako dalje. Zaista se sustav upravljanja zbirkama ne može jednostavno nakalemiti na već postojeće djelatnosti neke institucije, na primjer, tako da se angažira izolirani upravitelj zbirke, arhivar ili dokumentator. Ako se želi izbjeći birokratizacija koju spominje McNeff i ako se pomoću sustava upravljanja zbirkom zaista žele postići neki bolji rezultati, treba primijeniti integralni pristup. Sve ovo ističe potrebu da sami muzeji razviju politiku upravljanja zbirkama koja će biti prilagođena muzejskim djelatnostima. Ustanove koje su imale najviše koristi od sustava upravljanja zbirkama su one koje su ga prilagodile svojim organizacijskim strategijama i inkorporirale upravljanje u svoje planove za budućnost. Naše zbirke postoje da bi ih svi vidjeli - kada bi samo znali kamo da gledaju.

### Bilješka o autoricama:

Alice Grant je radila kao upraviteljica razvoja standarda u Muzejsko-dokumentacijskom udruženju, a sada radi kao upraviteljica razvoja sustava u Znanstvenome muzeju. Diana Lees je ranije radila kao upraviteljica nacionalnih veza u Muzejsko-dokumentacijskom udruženju, a sada je upraviteljica Muzeja pravosuđa, koji će se otvoriti u Nottinghamu 1995. godine.

Preuzeto iz: *Museum Journal*, studeni, 1994.

### Prijevod s engleskog:

Zdenka Ungar